

32. Kressig J. Die Bücher von A-Ong / Joerg Kressig. – Altendorf : Giger, 2007. – 189 S.
33. Mulansky S. Tod der Unschuld / Sandra Mulansky. – Reinbeck bei Hamburg : Rowohlt, 2000. – 256 S.
34. Rosendorfer H. Messingsherz oder Die kurzen Beine der Wahrheit / Herbert Rosendorfer. – München : Nymphenburger, 1979. – 584 S.
35. Sachau M. Kalt Duscher / Matthias Sachau. – Berlin : Ullstein, 2009. – 400 S.
36. Steinfest H. Die feine Nase der Lilli Steinbeck / Heinrich Steinfest. – München : Piper, 2007. – 346 S.
37. Vogeley C. Melonentango / Christine Vogeley. – München : Knauer, 2007. – 378 S.
38. Wortberg C. Die Farbe der Angst / Christoph Wortberg. – Stuttgart ; Wien : Thienemann, 2006. – 141 S.

Панченко Ирина. Адресатная референция как способ реализации Принципа Вежливости. В статье проанализирован стратегический потенциал эксплицитных и имплицитных форм адресатной референции в рамках социолингвистической и прагмалингвистической концепций вежливости. Адресатная референция может реализоваться эксплицитно с помощью адресатных местоимений или именных структур, или имплицитно, то есть при условии избегания прямого обозначения адресата высказывания. В зависимости от характера коммуникативной ситуации, социальных параметров коммуникантов, а также целого ряда специфических факторов, одна и та же форма обращения может восприниматься как вежливая или невежливая и иметь как позитивные, так и негативные коллокации. Нетипичное комбинирование местоименной и именной форм обращения может влиять на социальную дистанцию между интерактантами. При асимметричности социальных статусов коммуникантов формы адресации могут быть разными. Уместная форма обращения может способствовать установлению дружеской, неконфликтной атмосферы общения, а неуместная, наоборот, привести к нежелательным коммуникативным эффектам или даже коммуникативной неудаче.

Ключевые слова: адресат, адресатная референция, адресатное местоимение, вежливость, дистанция, эксплицитный, обращение, имплицитный.

Panchenko Iryna. Addressee Reference as an Instrument of the Politeness Principle Realization. The article focuses on the strategic potential of explicit and implicit addressing forms within the sociolinguistic and the pragmalinguistic politeness conceptions. Addressee reference can be realized explicitly by using pronouns of address or nominal structures. The addressee reference can also be expressed implicitly in case of avoiding a direct addressing. Depending on the communicative situation, the social characteristics of communicants and some other specific factors the same addressing form can be interpreted as a polite or an impolite one and may have both positive and negative collocations. Unusual combinations of pronominal and nominal addressing forms can have an impact on the social distance between the interactants. In case of asymmetric social statuses of communicants the addressing forms may differ. An adequate addressing form may contribute to friendly and conflict-free communication atmosphere, but an inapt addressing form can cause unwanted communicative effects and even communicative failures.

Key words: addressee, addressee reference, pronoun of address, politeness, distance, explicit, addressing, implicit.

Стаття надійшла до редколегії
19.01.2015 р.

УДК 811.11'342.9:398.6

Лариса Тараненко

Англійська народна загадка: просодична організація, емоції, прагматика

У статті на основі аудитивного аналізу автентичних текстів англійських народних загадок узагальнено специфіку їхнього просодичного оформлення, а також обґрунтовано інваріантну та варіантні інтонаційні моделі організації їх структурно-фабульних елементів. За результатами оцінки емоційного і прагматичного потенціалів озвученої загадки описано енергетичні особливості просодичного оформлення структурно-фабульних елементів тексту та їхніх стиків. Установлено зворотно-пропорційну залежність емоційного потенціалу загадки від обсягу її тексту та тенденцію зростання прагматичного потенціалу в напрямі до фінальної інтоногрупи загадки, а також специфіку її просодичного оформлення, яка полягає в інтенсифікації або контрастному виокремленні тих лексичних одиниць, що здійснюють вплив на підсвідомість реципієнта, стимулюючи його до пошуку образів, асоціацій та аналогій відгадки.

Ключові слова: англійська народна загадка, фабульні елементи, аудитивний аналіз, просодичні засоби, інваріантна й варіантні просодичні моделі, емоційний і прагматичний потенціали.

© Тараненко Л., 2015

Постановка наукової проблеми та її значення. Результати наших попередніх досліджень [2, с. 168] підтвердили, що характерною ознакою англійської фольклорної загадки є її чіткий поділ на дві частини, відтворені різними індивідами: зміст загадки, який містить опис об'єкта її усвідомлення, та відгадка як кінцевий структурний елемент, що формується безпосередньо у свідомості реципієнта внаслідок його мисленнєвої діяльності. При цьому було показано, що така обмеженість структурної побудови загадки компенсується взаємодією просодичних засобів, яка у свідомості реципієнта викликає збудження креативно-когнітивних процесів, спрямованих на декодування загадки.

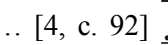
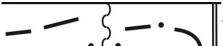
Мета і завдання статті. Мета цієї розвідки – встановити інваріантні ознаки просодичного оформлення структурно-фабульних елементів тексту англійської народної загадки як типового фольклорного твору малої форми.

Для досягнення зазначеної мети було виконано аудитивний аналіз 227 озвучених текстів англійських народних загадок [4, с. 92–109], загальна тривалість звучання яких становить 42 хвилини. У процесі аналізу функціонування просодичних засобів розглядалося в межах та на стиках структурно-фабульних елементів «тема» і «коментар», що входять до складу структурного компонента загадки «опис об'єкта».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. За результатами аудитивного аналізу встановлено, що структурно-фабульний елемент загадки «тема», що містить вказівку на описуваний у загадці об'єкт, який слід відгадати, характеризується вживанням здебільшого нейтральних параметрів інтонації: помірних темпу й гучності, висхідного термінального тону в нефінальній інтоногрупі фабульного елемента та спадного у фінальній із середньою швидкістю зміни напрямку їхнього руху, середнього тонального діапазону, швилеподібного руху тону, низького тонального рівня початку й завершення, наприклад: *If you feed it § it will live...* [4, с. 94].

Водночас уведення об'єкта загадки може маркуватися середньопідвищеним тональним рівнем початку у випадках, коли «тема» починається з повнозначного наголошеного слова (*Lives with^out a body*, | *hears with^out ears*), або висхідним передтактом, коли такту передує декілька ненаголошених складів (*There is a city...* [4, с. 102]).

Перерахування в межах фабульного елемента «тема» декількох ознак описуваного об'єкта супроводжується зазвичай чергуванням різних рівнів висхідних тонів, наприклад: *It was neither fish, § flesh, § nor bone...* [4, с. 97]. При цьому, як видно з прикладу, остання ознака оформлюється спадним термінальним тоном. Така інтонаційна модель типова для перерахування, озвученого в емоційно-нейтральному мовленні, що є показником низького рівня емоційного потенціалу реалізації фабульного елемента «тема».

Поступове підвищення емоційного потенціалу структурно-фабульного елемента загадки «тема» в напрямку від низької до високої зони низького рівня або низької зони середнього рівня досягається поєднанням у межах його суміжних інтоногруп двох спадних термінальних тонів (напр., *East and west § and north and south* [4, с. 92]) на противагу окресленому вище поєднанню висхідного та спадного тонів, характерному для незмінно низького рівня емоційного потенціалу «теми». На деяке підвищення емоційного потенціалу цього фабульного елемента вказує також актуалізація в структурі його інтоногруп ступінчастої шкали з порушеною поступовістю (напр., *When I was young and beautiful | I wore a blue crown...* [4, с. 105]), оформлення його ініціальної інтоногрупи високим спадним термінальним тоном широкого діапазону, який може мати або опуклу конфігурацію (напр., *My fatherland § is Arabia...* [4, с. 92]) або висхідний напрям руху на наголошеному елементі з рівним падінням на складі затакту (напр., *Runs smoother § than any rhyme...* [4, с. 94]).

Наявність в інтонаційній структурі фабульного елемента «тема» зазначених просодичних засобів слугує зазвичай приверненню уваги слухача саме до тієї риси описуваного в загадці об'єкта, яка контрастуватиме з його ознаками, наведеними у фабульному елементі «коментар», та буде ключем для створення в уяві слухача метафоричного образу для пошуку асоціацій відгадки.

При цьому встановлено, що емоційний потенціал фабульного елемента загадки «тема» або залишається незмінним на його низькому рівні, або поступово піднімається до середнього рівня.

Просодичне оформлення структурно-фабульного елемента загадки «коментар» відрізняється від просодичної організації «теми», оскільки, подібно до прислів'я, містить рематичну складову частину

загадки, яка маркується більш емоційними просодичними параметрами, спрямованими на його інтенсифікацію.

Так, типовою характеристикою «коментаря» є поєднання в межах однієї інтоногрупи двох спадних кінетичних тонів різного тонального рівня (напр., ...*and 'wasn't a 'beast...* [4, с. 97]; *And I'm the 'torment of 'man* [4, с. 106]), вищий з яких слугує для виокремлення специфічної ознаки об'єкта, позначеного низьким спадним тоном. Крім того, у межах «коментаря» було зареєстровано вживання емоційних різновидів шкал: усиченої ковзної (напр., ...*and yet I 'always 'stay at 'home* || [4, с. 106]), ковзної з порушеною поступовістю (напр., ...*Couldn't put ↑Humpty Dumpty § together a gain* || [4, с. 104]) та поступово спадної шкали з порушеною поступовістю (напр., ...*One ↑hundred teeth | and 'never a 'mouth* || [4, с. 92]; ...*but 'no one ↑sees 'no 'streets* || [4, с. 102]), функція яких у загадках, на відміну від наративних фольклорних творів, полягає не в усуненні монотонності звучання, а в інтенсифікації лексичних одиниць, які мають здійснити запуск механізму пошуку відповідного образу у психічній сфері реципієнта як основи референта-прототипа відгадки. Подібну функцію виконують і високі або середньопідвищені спадні термінальні тони, актуалізовані в суміжних інтоногрупах «коментаря», останній із яких вирізняється меншою швидкістю зміни напрямку руху його тону, напр., ...*Love to 'fall § but 'cannot 'climb* || [4, с. 94]; *In|side the 'cave § her 'anchor drops* || [4, с. 102].

Диференційні ознаки просодичної організації фабульного елемента «коментаря» полягають у тому, що його остання інтоногрупа актуалізується в зоні сповільненого темпу та вирізняється наявністю в ній перцептивних пауз, які, поєднуючись, виокремлюють рематичний елемент коментаря, що слугує ключем для пошуку відгадки, наприклад:

When 'one 'does 'not 'know § 'what it 'is, | then it 'is 'something; | but 'when 'one 'knows 'what it 'is, § 'then § it 'is 'nothing || [4, с. 102];

'Lives in 'winter, § 'dies in 'summer, | and 'grows with its 'roots § 'upwards || [4, с. 99].

Роль засобу виділення рематичного елемента «коментаря» виконує також і тональний інтервал, що йому передує, як у прикладі ...*and 'when he 'finds 'water, | 'he 'perishes* || [4, с. 102], у якому слово *perishes* набуває інтенсифікації за рахунок негативного середнього тонального інтервалу на ділянці «передтермінальна частина – ядро».

З огляду на те, що актуалізація загадки як жанру передбачає залучення адресата до креативно-когнітивного процесу, спрямованого на активізацію у розважальній формі його пізнавальних можливостей, то мовець намагається озвучити її «загадковим» тембральним забарвленням, на яке слухач реагує в першу чергу. Таке тембральне забарвлення зазвичай отримує фінальна інтоногрупа «коментаря», яку інформанти кваліфікували як прагматично найвагомішу складову частину тексту загадки. Відповідно, можемо констатувати, що прагматичний потенціал загадки постійно зростає, досягаючи максимального середнього рівня під час актуалізації її фінальної інтоногрупи. Прикладом може слугувати остання інтоногрупа «коментаря» ...*What is it?* || [4, с. 105], прагматична вага якої підвищується за рахунок поєднання її озвучення «загадковим» тембром, оформленням високим спадним термінальним тоном широкого діапазону, що складається з висхідного руху тону на наголошеному слові (*What*) і спадного – на ненаголошених словах (*is it*), та негативним середнім тональним інтервалом на ділянці «ядро-затакт». Окреслену взаємодію просодичних параметрів можна розглядати, на нашу думку, як сугестивний засіб залучення слухача до декодування загадки.

Слід також додати, що тембр здатен набувати провідної ролі у виділенні фінальної інтоногрупи загадки та наданні їй енігматичного звучання у випадках, коли він поєднується зі сповільненням темпу та низьким спадним термінальним тоном зі зменшеною швидкістю зміни напрямку його руху, іноді актуалізованого в низькій зоні нижнього регістру, при вживанні середніх показників тональних параметрів інтонації, наприклад: *The 'foot 'trod on it | and the 'mouth 'enjoyed it* || [4, с. 107].

До особливостей просодичного оформлення фабульного елемента «коментаря» належить також і те, що під час його озвучення часто спостерігається застосування так званого семантичного підходу до поділу його інтоногруп на ритмогрупи, а не структурного, характерного для фабульного елемента «тема». Специфіка семантичного підходу до поділу на ритмогрупи полягає в тому, що ненаголошені слова функціонують як проклітики, тобто приєднуються до наступного наголошеного слова, об'єднуючись із ними спільним наголосом і утворюючи єдине акцентуаційне ціле, наприклад:

As ¹*round* *as* *an* ¹*apple*, |
As ¹*deep* *as* *a* ¹*pail*; |
It ¹*never* [•]*cries* ¹*out* |
Till *it*'s ¹*caught* *by* *the* ¹*nail* || [4, с. 103].

У наведеному прикладі окреслена структура ритмогрупи актуалізується у словосполученні *by the nail*, яке завдяки проклітичному ритму на тлі актуалізації нейтральних параметрів інтонації набуває і емоційного, і прагматичного підсилення, що дає змогу сприймати його як семантичний центр, або рематичний елемент загадки, у якому й закладено код до пошуку її відгадки.

Отже, з погляду просодичного оформлення тексту загадки такий поділ на ритмогрупи важливий тим, що ненаголошені слова, актуалізуючись саме як проклітики, а не енклітики, слугують для виокремлення тієї лексичної одиниці, до якої вони приєднуються, інтенсифікуючи і її семантичну, і експресивно-емоційну вагу. Саме за рахунок цього слово отримує індивідуальне виділення на тлі просодичного оформлення всього тексту загадки. Уважаємо, що описану ритмічну побудову фабульного елементу «коментар» можна розглядати як засіб виділення слова, на якому мовець хоче зосередити увагу слухача для запуску когнітивних процесів пошуку відгадки.

Таким чином, просодичне оформлення фабульного елементу «коментар», функціональне призначення якого полягає в уточненні ознак об'єкта опису або наданні додаткової інформації про нього (напр., про його форму, функцію, дію тощо), спрямоване на інтенсифікацію лексичних одиниць, покликаних збуджувати у психіці реципієнта асоціації й образи та викликати аналогії під час мисленневих актів декодування відгадки.

Аудитивним аналізом встановлено також, що стики фабульних елементів загадки маркуються зазвичай довшою паузою, ніж стики інтоногруп усередині цих елементів, які розділяються короткою паузою, наприклад:

¹*Cut* *me* [•]*up* *in* *pieces* ^ξ *and* ¹*bury* *me* *a* *live*, |
The ¹*young* [•]*ones* *will* *live* ^ξ *and* *the* ¹*old* [•]*ones* *die* || [4, с. 93].

Як бачимо, наявність короткої паузи між інтоногрупами фабульних елементів та середньої за тривалістю паузи на їхніх стиках є інваріантною ознакою просодичного оформлення англійських народних загадок.

Просодична організація загадки має також диференційні ознаки, зумовлені оцінкою мовцем її референта, тобто того, про що загадується, яка викликає відповідну зміну його емоційного стану під час озвучення загадки та впливає на рівень і полярність її емоційного потенціалу. Прикладом може слугувати загадка, у якій ідеться про труну:

The ¹*man* *who* *made* *it* ^ξ *did* ¹*not* *want* *it*; |
The ¹*man* *who* ¹*bought* *it* ^ξ *did* ¹*not* *use* *it*; |
The ¹*man* *who* ¹*used* *it* ^ξ *did* ¹*not* *know* *it* || (coffin) [4, с. 104].

Емоційна складова частина цього прикладу, породжена етичною оцінкою описуваного в ньому референта та зміною емоційного стану мовця, реалізується паралелізмом інтонаційної моделі обох фабульних елементів, конфігурацією та чергуванням тональних рівнів спадних тонів на всіх дієсловах загадки, які оформлюються висхідним рухом тону на складоносіві і його падінням на ненаголошеному слові *it*, наявністю між цими ділянками середнього та розширеного негативного тонального інтервалу, який і надає тексту емоційного звучання. Така інтонаційна специфіка ядерних тонів слугує для привернення уваги слухача до кожного дієслова, таким чином підвищуючи одночасно і прагматичний потенціал загадки.

Негативність етичної оцінки референта загадки може бути підсиленою на тлі паралелізму інтонаційної моделі суміжних інтоногруп і засобами сегментного рівня, а саме звуковим паралелізмом (алітерація, асонанс, повторення звукосполучень), наприклад:

Brass ¹*cap* ^ξ *and* ¹*wooden* *head*, |
¹*Spits* *fire* ^ξ *and* ¹*spews* *lead* || (gun) [4, с. 98].

У цьому випадку у відтворенні метафоричного образу зброї зареєстровано, поряд із подібною до описаної вище інтонаційною специфікою, повторення в обох фабульних елементах звукосполучень *br-*, *sp-*, які традиційно [1, с. 238] належать до немилозвучних і вважаються такими, що мають нега-

тивний естетичний вплив на слухача. На нашу думку, поява в загадці співзвучних або ідентичних звуків та звукосполучень дає змогу відтінити й підсилити семантичну вагу окремих лексичних одиниць, викликаючи в слухача певні асоціації, пов'язані із загальною емоційною тональністю тексту загадки. Таким чином, взаємодія окреслених вище сегментних і надсегментних засобів оформлення загадки, зумовлена семантикою референта відгадки, і слугує підвищенню рівня емоційного та прагматичного потенціалів її тексту.

За результатами аудитивного аналізу встановлено також, що загадка, подібно до прислів'я, характеризується наявністю семантичних протиставлень, які на просодичному рівні виражаються контрастами компонентів підсистем інтонації (тональних рівнів і діапазонів, напрямку руху тону та його конфігурації, протиставлення темпу вимовляння суміжних синтагм тощо), наприклад:

ˈGoes to the ˈdoor ˆ and ˈdoesn't ˆknock, |

ˈGoes to the ˈwindow ˆ and ˈdoesn't ˆrap, |

ˈGoes to the ˈfire ˆ and ˈdoesn't ˆwarm, |

ˈGoes up,stairs ˆ and ˈdoes ˆno ˆharm || [4, с. 94].

У наведеному прикладі семантичні контрасти актуалізуються різними рівнями висхідних тонів у межах фабульного елемента «тема», що зумовлює поступове підвищення прагматичного потенціалу загадки. У фабульному елементі «коментар», на протизвагу попередньому, семантичний контраст виділяється поєднанням двох кінетичних тонів (*ˈGoes to the ˈfire*), що підвищує і його емоційний потенціал. Завдяки одночасній актуалізації і контрастних елементів, і емоційної складової частини «коментар» сприймається як більш дієвий із погляду стимулювання слухача до пошуку відгадки.

Подібний контраст двох мовних рівнів, який слугує ключем до пошуку образів і асоціацій відгадки, спостерігаємо також у загадках:

(1) *ˈLives in ˈwinter, ˆ*

ˈDies in ˆsummer, |

And ˈgrows with its ˈroots ˆ upwards || [4, с. 99].

(2) *ˈOver the ˆwater, ˆ*

And ˆunder the ˆwater, |

And ˈalways with its ˆhead ˆdown || [4, с. 101].

У поданих прикладах протиставлення тональних рівнів протилежних за значенням слів підсилює їхній семантичний контраст, допомагаючи таким чином слухачеві проводити аналогії між просодично виділеними контрастними лексичними одиницями. Це, на наш погляд, полегшує слухачеві сприйняття й декодування метафоричного змісту загадки.

Загальна оцінка енергетичної картини актуалізації фабульних елементів тексту англійської народної загадки дає змогу кваліфікувати їх як такі, що мають низький або середній рівень емоційного потенціалу, оскільки під час озвучення загадки мовець стримує прояв емоційно-оцінного ставлення до описуваного об'єкта, приховуючи своє розуміння її метафоричного змісту. При цьому встановлена залежність рівня емоційного потенціалу загадки від обсягу її тексту: чим лапідарніший виклад змісту загадки, тим вищий рівень її емоційного потенціалу, і навпаки – збільшення обсягу тексту призводить до зниження емоційного потенціалу та зростання прагматичного. Отже, емоційний потенціал загадки або залишається незмінним на низькому рівні, або поступово піднімається до середнього рівня у напрямку від «теми» до «коментаря». Такий доволі низький емоційний потенціал загадки пояснюється тим, що його підвищення може надавати додаткових значень до змістового насичення загадки, спантеличуючи реципієнта чи збиваючи його зі шляху пошуку правильної відгадки.

Водночас, будучи фольклорним жанром креативно-повчальної спрямованості, загадки вирізняються вищим прагматичним потенціалом, порівняно з потенціалом емоційним. Прагматичний потенціал має тенденцію до постійного зростання, досягаючи піку на рематичному елементі, що актуалізується в межах останньої інтоногрупи фабульного елемента «коментар». Стабільне зростання прагматичного потенціалу загадки від низького рівня до середнього безпосередньо пов'язане з її розважально-тренувальним функціональним призначенням, яке полягає в залученні реципієнта до пошуку відгадки через запуск його асоціативно-креативного механізму переосмислення наявного знання. При цьому просодичне оформлення загадки слугує реалізації її прагматичного потенціалу,

акцентуючи або контрастно виокремлюючи ті лексичні одиниці, які впливають на підсвідомість реципієнта, стимулюючи до пошуку образів, асоціацій та аналогій відгадки.

Викладене також переконливо свідчить, що з погляду лексико-граматичної будови, алгоритмічно-фабульної структури та просодичного оформлення загадка максимально наближена до прислів'я. Вважаємо, що деяка подібність просодичної організації тексту загадки і прислів'я цілком природна, оскільки центри концептосфер обох цих жанрів зароджуються в площині реалістично-ідеологічних уявлень соціуму [3, с. 168–169], а розбіжності можуть бути обґрунтовані їхнім змістовим насиченням та функціональним призначенням, яке з різним ступенем сугестивного впливу покликане реалізувати культурно-побутове (прислів'я) та креативно-повчальне (загадка) прагматичне спрямування.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Узагальнення результатів аудитивного аналізу показало, що інваріантними просодичними засобами актуалізації структурно-фабульних елементів загадки, які забезпечують залучення до процесу її відгадування креативно-асоціативного механізму когнітивної діяльності слухача, є: подрібненість на короткі інтоногрупи, чіткість та ізохронність звучання, актуалізація висхідних тактів, усіченої або поступово спадної ступінчастої шкали з перерваною поступовістю, спадних тонів, хвилеподібного руху мелодійного контуру, регулярного ритму, який може бути і простим, і змішаним, короткої паузи між інтоногрупами фабульних елементів та середньої – на їхніх стиках. Інваріантною ознакою загадки є те, що семантично й прагматично найвагомішою є остання інтоногрупа, яка, виконуючи впливову функцію, збуджує у реципієнта уяву та стимулює до мисленневих актів декодування відгадки.

Комплексна взаємодія зазначених просодичних параметрів на ґрунті креативно-повчального змісту загадки і реалізує її розважально-тренувальне функціональне призначення.

До перспективних напрямів подальшого наукового пошуку в галузі дослідження просодичних засобів реалізації загадки слід віднести визначення рівня актуалізації її емоційно-прагматичного потенціалу із застосуванням відповідного кількісного критерію.

Джерела та література

1. Античные теории языка и стиля / [под ред. О. М. Фрейденберг]. – М. ; Л. : Огиз, 1936. – 344 с.
2. Тараненко Л. І. Фабульна структура фольклорної загадки та когнітивно-креативний механізм її декодування / Л. І. Тараненко // Science and Education a New Dimension : Philology. – Будапешт, 2013. – I (3), Issue : 13. – С. 167–174.
3. Тараненко Л. І. Моделювання концептосфери змістового насичення фольклорних творів / Л. І. Тараненко // Наукові записки. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 127. – С. 163–172.
4. Bryant M. Riddles Ancient and Modern / Mark Bryant. – L. : Hutchinson, 2007. – 205 p.

Тараненко Лариса. Английская народная загадка: просодическая организация, эмоции, прагматика. В статье на основе аудитивного анализа аутентичных текстов английских народных загадок обобщена специфика их просодического оформления, а также обоснована инвариантная и вариантыные интонационные модели организации их структурно-фабульных элементов. По результатам оценки эмоционального и прагматического потенциалов озвученной загадки описаны энергетические особенности просодической организации структурно-фабульных элементов ее текста и их стыков. Установлена обратно-пропорциональная зависимость эмоционального потенциала загадки от объема ее текста, а также тенденция роста прагматического потенциала в направлении к финальной интоногруппе загадки. Сделан вывод о том, что специфика просодического оформления загадки заключается в интенсификации или контрастном выделении тех лексических единиц, которые оказывают влияние на подсознательную сферу реципиента, стимулируя его к поиску образов, ассоциаций и аналогий отгадки.

Ключевые слова: английская народная загадка, фабульные элементы, аудитивный анализ, просодические средства, инвариантная и вариантыные просодические модели, эмоциональный и прагматичный потенциалы.

Taranenko Larysa. English Folk Riddle: Prosodic Organization, Emotions, Pragmatics. In article on the basis of auditory analysis of English folk riddles the author describes the characteristics of their prosodic organization as well as substantiates invariant and differential prosodic features typical of the riddle structural elements. As a result of the evaluation of the spoken riddle emotional and pragmatic potentials, the author outlines its energetic specificity influencing the prosodic features' functioning within the riddle structural elements and at their junctures. The carried out analysis also allowed the author to identify a reverse proportional correlation between the riddle emotional potential and the size of its text as well as the tendency of pragmatic potential increase towards the final syntagm of the riddle. The author makes a conclusion that the riddle prosodic organization aims at intensification and highlighting of

those lexical units which realize a subliminal influence on the recipient's subconscious providing the stimulus for the his/her search for images, associations and analogies of the riddle solution.

Key words: english folk riddle, fable elements, auditory analysis, prosodic means invariant and variant prosodic patterns, emotional and pragmatic potentials.

Стаття надійшла до редколегії
12.01.2015 р.

УДК 811.111:551.5

Людмила Царьова

Специфіка творення метеорологічних абревіатур у контексті авіаційної англійської мови

У статті проаналізовано сучасні класифікації типів абревіатур і скорочень, уживаних в англійських радіомовних метеорологічних повідомленнях. Визнано термін «абревіатура» загальним терміном для всіх типів подібних мовних явищ і визначено його як складноскорочене слово. Укладено класифікацію авіаційних абревіатур відповідно до номінативної мети й залежно від способів скорочень. Згідно з номінативною метою вирізняють абревіатури назв організацій, служб, типів метеорологічних повідомлень, погодних явищ, авіаційного обладнання тощо; залежно від способів скорочення виокремлено ініціальні, ініціально-еліпсні, аброморфемні, аброморфемно-еліпсні, акроніми, ініціально-цифрові, ініціально-словесні, поскладові, умовні абревіатури. Встановлено взаємозв'язок між типом абревіатур і вибором тренувальних вправ для майбутніх авіаційних спеціалістів. Аналіз різних типів абревіатур і скорочень дав змогу дійти висновку, що поряд зі значною кількістю ініціальних абревіатур у фразеології радіоповідомлень англійською мовою широкого вжитку здобули еліпсні, ініціально-еліпсні, аброморфемні й ініціально-цифрові скорочення.

Ключові слова: метеорологічне повідомлення, абревіатура, скорочення, еліпсні, ініціально-еліпсні, аброморфемні й ініціально-цифрові скорочення, твірні сполучення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Швидкий розвиток науки в кінці ХХ ст. й на початку ХХІ ст. зумовив потребу в зручних для оперування назвах нових винаходів, концепцій, організацій тощо. У контексті сучасної лінгвістики ця потреба сприяла виникненню різних абревіатур, скорочень й усічень. Подібний лінгвістичний процес відбувався й в англійській мові радіообміну, тому однією з багатьох характерних особливостей авіаційної мови є широке застосування різних видів скорочень, усічень, абревіатур й інших подібних мовних явищ.

Уміння вільно вживати різні лінгвістичні явища відповідає вимогам ІКАО щодо мовлення авіаційних спеціалістів четвертого рівня професійної англійської мови (fourth level of Language Proficiency Requirements (LPR)) [9]. Тому одна зі складових частин професійної компетентності майбутніх авіаційних спеціалістів – розуміння англомовних радіотелефонних повідомлень, зокрема метеорологічних повідомлень. Оскільки різні типи абревіатур становлять значну частину метеорологічних повідомлень, успішна робота в міжнародній галузі авіації неможлива без уміння сприймати й уживати їх у процесі оперування повітряним рухом [9]. Завдяки цьому існує потреба в детальному вивченні різних типів авіаційних абревіатур англійською мовою, уживаних у метеорологічних повідомленнях.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Структуру авіаційної англійської мови досліджували закордонні науковці (Г. Емері, М. Міцутомі, К. О'Браєн, Дж. Мелл); лінгвістичні особливості мови радіообміну в цілому вивчали Г. Г. Єнчева, Г. Г. Кириченко, О. В. Ковтун; О. С. Кубрякова, Т. А. Мальковська, О. В. Акімова порівнювали авіаційну англійську мову з російською; окремі аспекти вживання різних видів скорочень, усічень, абревіатур тощо були висвітлені в наукових працях закордонних (Е. Вайнера, Д. Вілтона, Д. Крістела, С. Паркера, С. Пінкера, Дж. Сімсона) та вітчизняних (Я. Ф. Клименко, О. В. Шаповал) філологів. Проте особливості вживання різних типів скорочень, усічень, абревіатур й інших подібних мовних явищ англійських метеорологічних повідомлень наразі не були ретельно досліджені в науковій літературі.

Мета статті – з'ясувати, які типи абревіатур поширені в авіаційних метеорологічних повідомленнях англійською мовою.